

İYİ UYGULAMA REHBERİ**Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumundan:****ÜLKE RİSKİNİN YÖNETİMİNE İLİŞKİN REHBER****BİRİNCİ KISIM****Amaç ve Kapsam**

1. Bu rehberin amacı, 11.07.2014 tarih ve 29057 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik’in “Risk yönetiminin amacı ve risk yönetim sisteminin tesisi” başlıklı 35’inci maddesi çerçevesinde ülke riskinin yönetimine ilişkin bankalardan beklenen iyi uygulamaları açıklamaktır.
2. Rehber, 19.10.2005 tarih ve 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun 93’üncü maddesi ve 22.07.2006 tarih ve 26236 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu Tarafından Yapılacak Denetime İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik’in “İyi uygulama rehberleri” başlıklı 7/A maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.
3. Etkin ve yeterli bir ülke riski yönetiminin aşağıdaki hususları içerecek şekilde banka faaliyetlerinin karmaşıklığı ve büyüklüğü de dikkate alınarak konsolide ve konsolide olmayan yapıya uygun olarak tesis edilmesi beklenmektedir.
 - a) Üst yönetimin gözetimi,
 - b) Risk yönetimine ilişkin banka içi strateji, politika ve prosedürler,
 - c) Yeterli risk analiz, ölçüm, izleme ve kontrol süreçleri.
4. Ülke riski; ekonomik, sosyal ve siyasi koşulları etkileyen olaylar veya belirsizlikler nedeniyle yabancı bir ülkedeki borçluların (merkezi yönetim, kurumsal veya diğer) yurtdışı yükümlülüklerini ifa edememeleri veya bundan kaçınmaları sonucunda portföyünde mezkûr ülkedeki borçluların doğrudan ve/veya dolaylı riskini taşıyan herhangi bir bankanın maruz kaldığı zarar olasılığını ifade etmektedir. Bozulan ekonomik, politik ve sosyal şartların bir ülkedeki borçluların temerrüt olasılığını arttırmasının yanı sıra; kamulaştırma, moratoryum, borcun inkarı, devalüasyon, ilgili ülke denetim otoritesinin uygulamalarının şeffaf olmayışı ve transfer riski gibi olaylar da ülke riski tanımı kapsamında yer alır.
5. Ülke riski bankalarda yalnızca yurtdışı krediler bazında ortaya çıkmaz. Örneğin yurtiçinde yer alan bir borçlunun ödeme gücünün yabancı bir ülkede gerçekleşen olaylardan etkilenmesi (mezkûr borçlunun iş hacminin önemli bir bölümünün yabancı bir ülkeye yapılan ihracat faaliyetlerinden oluşması) gibi durumlar da ülke riski kapsamında bankalarca dikkate alınmalıdır. Yurtdışı şubeler, iştirakler, taahhütler, türevler, bilanço dışı diğer riskler vb. kalemler bazında da bankalar ülke riskine maruz kalmaktadır. Yabancı ülkede faaliyet gösteren bir borçlunun, yükümlülüklerini yerine getirmesini engelleyici faktörler çok çeşitli olabilir. Dolayısıyla yapılan analizlerde ülke riskine yol açan faktörler önemli oranda kredi riski alınması durumunda, borçlunun faaliyet gösterdiği ülkenin resmi uygulamalarındaki önemli sosyo-politik değişimlere, beklenmedik doğal felaketlerden küresel ekonomik durgunluk ya da yerel/bölgesel çatışmalar ve bu çatışmalardan kaynaklanan emtia fiyatlarındaki değişimlere kadar geniş bir perspektifte ele alınmalıdır.

6. Bankalar, maruz kaldıkları ülke riskinin muhtelif temel ve alt bileşenlerine vakıf olmalıdırlar. Ülke riski; temelde merkezi yönetim riski, transfer riski ve bulaşma riski olmak üzere dolaylı kur riski, makroekonomik risk ve dolaylı ülke riski kategorilerini de kapsamaktadır.

İKİNCİ KISIM

Tanımlar

7. Bu rehberde yer alan;
- Bulaşma riski; derecelendirme notlarının düşürülmesine veya kredi daralmasına sebep olan bir gelişmenin herhangi bir ülkede ortaya çıkması sonrası bu gelişmenin aynı bölgede yer alan ve/veya benzer ekonomik yapıya sahip olan diğer ülkeleri de (kredi derecelendirme notundan veya ortaya çıkan gelişmeyle doğrudan herhangi bir ilişkisi olup olmamasından bağımsız olarak) etkilemesinden doğan riski,,
 - Dolaylı kur riski; kurlardaki değişimlerden dolayı borçlunun yabancı para aktiflerinin veya nakit akışlarının yabancı para yükümlülüklerini yerine getirmeye yeterli olmaması riskini,
 - Dolaylı ülke riski; bir borçlunun ikamet ettiği ülke dışında önemli düzeyde faaliyet gösterdiği veya yoğun iş ve menfaat ilişkilerinin olduğu yabancı bir ülkede ortaya çıkabilecek ekonomik, politik veya sosyal koşullardaki bozulmalardan dolayı yükümlülüklerini yerine getirememesi riskini,
 - Makroekonomik risk; borçlunun mukim olduğu ülkenin makroekonomik koşullarındaki önemli değişimler dolayısıyla borçlarını yerine getirme kapasitesinin azalması riskini (Örneğin, ülke yönetiminin yerel para biriminde görülen değer kaybını önlemek amacıyla cari faiz oranlarını yükseltmesi, mezkûr ülkede faaliyet gösteren borçluları olumsuz etkileyebilir),
 - Merkezi yönetim riski; bir yatırımcının yerleşik olduğu ülke dışındaki bir ülkeye borç vermesi veya mezkûr ülke hükümetince kefil olunan bir kurum/kuruluşa borç vermesi nedeniyle maruz kaldığı riski (Yatırım yapılan ülke merkez bankası ya da yetkili otoritesi tarafından döviz kuru düzenlemelerinin değiştirilerek döviz cinsinden yükümlülüklerin değerinin azaltılması ya da doğrudan borç veya faiz ödemelerinin gerçekleştirilmemesi gibi riskler merkezi yönetim riskini oluşturmaktadır),
 - Risk iştahı: Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik'in 3 üncü maddesinde tanımlanan risk iştahını,
 - Risk profili: Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik'in 3 üncü maddesinde tanımlanan risk profilini,
 - Transfer riski; borçlunun yerel para birimini bankanın alacaklı olduğu yabancı para birimine çevirememesi ve/veya yabancı para cinsinden ödemesini gerçekleştirememesinden kaynaklı olarak bankanın zarar etme olasılığını (Bu risk genellikle borçlunun ülke yönetimi tarafından alınan döviz kısıtlama tedbirleri dolayısıyla gerçekleşebilir)
 - Üst yönetim: Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik'in 3'üncü maddesinde tanımlanan üst yönetimi,
 - Üst düzey yönetim: Bankaların İç Sistemleri ve İçsel Sermaye Yeterliliği Değerlendirme Süreci Hakkında Yönetmelik'in 3'üncü maddesinde tanımlanan üst düzey yönetimi ifade eder.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Ülke Riski Yönetimine İlişkin Genel Hususlar

8. Bankalar maruz kaldıkları ülke riskinin kapsam ve derinliği ile piyasa ve makroekonomik koşulları belirledikten sonra risk profilleri, sistemik önemleri ve risk iştahları ile uyumlu ülke riski yönetim süreçlerini tesis etmelidir.
9. Maruz kalınan ülke riski; her bir ülke ve ülke grupları bazında (nihai konumda bulunan borçlu ve diğer karşı taraflar dikkate alınarak) konsolide ve konsolide olmayan düzeyde tanımlanır, ölçülür, izlenir ve yönetilir. İştirak ve bağlı ortaklıklar üzerinden maruz kalınan risklerin de dikkate alınması sağlanır.
10. Bankaların ülke riski yönetimine ilişkin uygulamaları yeterli ölçüde detaylandırılmış olmalıdır. Bu kapsamda özellikle yüksek düzeyde risk alınan ülkelere yönelik özel nitelikli değerlendirme süreçlerinin tesis edilmesi önem arz etmektedir.
11. Ülke riskinin yönetimi kapsamında bankalar, yaşanan gelişmeleri izler, değerlendirir ve uygun tedbirleri alır.
12. Bu kapsamdaki uygulamalar, pasif (durağan) olmaktan ziyade ortaya çıkan gelişmelere önceden tedbir alınmasına imkân sağlayacak ölçüde pro-aktif niteliğe haiz olmalıdır. Tesis edilen izleme süreçlerinin etkin olup olmadığı, önceki dönemlerde ortaya çıkan gelişmelere karşı bankaca alınmış tedbirler ve sonuçları dikkate alınarak analiz edilir.
13. Bir banka, mevcut portföy yapısı, büyüklüğü ve yaşanan gelişmeleri dikkate almak suretiyle yaptığı analiz çalışmaları neticesinde, özellik arz eden hususlardan dolayı maruz kaldığı ülke riski için karşılık ve/veya sermaye ayırmanın gerekli bir tedbir olduğu sonucuna varabilir. Risk temelli olması şartıyla, bu kapsamda kabul gören muhtelif yöntemlerden herhangi biri uygulanabilir. Karşılık ve/veya sermaye düzeyi; asgari oran veya tutar şeklinde ülke veya alacak (kredi, yatırım vs.) bazında olabilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Strateji, Politika ve Prosedürler

İlke 1. Bankalar, ülke riski strateji, politika ve prosedürlerini açık bir biçimde belirler, yazılı hale getirir ve bunların tüm karar süreçlerinde dikkate alınmasını sağlamak üzere Yönetim Kuruluna onaylatır. Üst düzey yönetim söz konusu strateji, politika ve prosedürlerin uygulanmasından sorumludur. Ülke riski strateji, politika ve prosedürlerinin tesis edilmesindeki nihai sorumluluğun ise Yönetim Kuruluna ait olduğu bilinmelidir.

14. Hazırlanan dokümanların içeriği, ilgili bankanın yapısı, büyüklüğü, sistemik önemi ve özellikle de uluslararası faaliyet hacmine bağlıdır. Ancak bu dokümanların asgari olarak, bankanın yurtdışı faaliyetlerine yönelik stratejilerine, hangi iş türlerinde faaliyet gösterileceğine, risk iştahına, ülke riskinin tanımlanmasında, ölçümünde, izlenmesinde, raporlanmasında ve karşılık ve/veya sermaye ayrılmasında uygulanan sistem ve süreçlere ilişkin bilgileri içermesi beklenmektedir. Bahse konu unsurlardan bazılarının aşağıda yer verilmiştir.
 - Bankanın maruz kalabileceği temel ve alt ülke riski bileşenleri ve bunların yönetimi için uygulanacak süreçler,
 - Ülke riskinin yönetimi kapsamında görev, yetki (yurtdışı kredi tahsisi dâhil) ve sorumlulukların açıklanması,
 - Yurtdışı risklere ilişkin tesis edilen genel ve alt limitler,
 - Belirli ülkelerdeki risklerin analizinde kullanılan standartlar ve kriterler,

- Net bir şekilde tanımlanan “önemlilik” kriteri,
 - Ülkelere yönelik içsel derecelendirme sistemi, olmaması halinde ise mevcut derecelendirme sisteminde ülke riski faktörünün bankaca nasıl dikkate alındığı,
 - Ülke riskinin ölçümünde kullanılan metodolojilere ilişkin bilgiler,
 - Ülke riskine ilişkin karşılık ve/veya sermaye ayırma politikası ve metodolojisi,
 - Risk azaltımında kullanılan teminat, garanti ve diğer risk azaltım araçları ve bunların kabul edilme kriterleri,
 - Kredi verilen her ülkede, yerel mevzuatın gerekliliklerini yerine getirecek şekilde, kredi dokümantasyonunda uygulanacak asgari standart koşullar,
 - Teminatın dokümantasyonu ve hukuken yeterli koruma sağladığına ilişkin bilgiler,
 - Bir ülkede ortaya çıkan olağanüstü duruma yönelik aksiyon planı ve çıkış stratejileri,
 - Ülke riskine ilişkin hazırlanacak rapor türleri ve içerikleri.
15. Söz konusu strateji, politika ve prosedürler gerekli görüldüğünde veya yeterli sıklıkta gözden geçirilir ve değişen piyasa koşulları altında bankanın iş hacmi ve kabiliyetlerine uygun olup olmadığı değerlendirilir.
16. Söz konusu dokümanların ayrı birer doküman şeklinde hazırlanması şart olmayıp, örneğin genel kredi strateji ve politikalarının bir parçası olarak ele alınması mümkündür.
17. Yönetim Kurulu, bankanın maruz kaldığı ülke riskini düzenli olarak gözden geçirir. Bu amaçla yürütülen süreç, risk alınan bir ülkenin mevcut koşullarındaki değişmeye karşı Yönetim Kurulunun en kısa sürede bilgilendirilmesine ve bu sayede gerekli tedbirlerin en üst seviyede alınmasına imkân vermelidir.

İlke 2. Bankalar, ülke riskinin etkin bir şekilde yönetilmesine, bu risklerin sınırlandırılmasına ve kontrol edilmesine yönelik etkin bir organizasyon yapısı oluşturulmasını ve yeterli kaynakların temin edilmesini sağlar.

18. Bankalar yurtdışı faaliyetlerinin hacmini dikkate alarak, ülke riskinin yönetimine yönelik yeterli düzeyde kaynak tahsis etmelidir. Bu alanda sorumlu personelin iç kontrol sisteminin görevlerini yerine getirebilecek seviyede yeterli donanım ve bilgi düzeyine sahip olması sağlanmalıdır. İlgili personelin ayrıca önemli oranda risk alınan ülkelerin finansal sistemi ve yasal düzenlemeleri hakkında da bilgi sahibi olması önemlidir. Aksi halde bankanın danışmanlık hizmeti alması uygun olacaktır.
19. Mer'i mevzuata uygun olması şartıyla limit tesisi ve ülke riskinin analizi ve izlenmesi fonksiyonu, icracı birimlerden mutlak surette bağımsız olmalıdır.

BEŞİNCİ KISIM

Riskin Analizi

İlke 3. Bankalar, ülke riskine ilişkin analiz çalışmaları yapar. Bu çalışmalardan elde edilen sonuçlar; pazarlama stratejilerinin belirlenmesinde, kredi tahsis onaylarında, ülke derecelerinin ve limitlerinin belirlenmesinde ve karşılık ve/veya sermaye ayırmaya ilişkin karar süreçlerinde dikkate alınır.

20. Yurtdışı faaliyet hacmi yoğun olan bankalar risk aldıkları ülkelerdeki ekonomik, sosyal ve politik gelişmelerin izlenmesi için güçlü sistemlere sahip olmalıdır. Bir ülkeye ilişkin riskin değerlendirilmesi kapsamında bankalar o ülkeye ait hem nitel hem de nicel faktörlere dayalı olarak

analiz yapılmalıdır. Nicel faktörler kapsamında bankaların asgari olarak, alınan riskin büyüklüğü ve vadesi, makroekonomik değişkenler (tahminler dâhil), mali-parasal veriler, döviz kuru ve finansal sektöre ilişkin politikalar ve ilgili istatistikleri dikkate alınmaları beklenir. Riskin analizine yönelik kullanılan tipik nitel faktörler ise ülkenin sosyal-politik istikrarı ve yasal altyapı, uluslararası standart ve düzenlemelere uyum düzeyidir.

21. Makroekonomik değişkenlere ve istatistikî bilgilere erişim, ulusal ve uluslararası bilgi kaynakları sayesinde genel itibarıyla mümkündür. Yurtiçi bilgi kaynaklarının yeterli olmadığı durumlarda IMF, Dünya Bankası, OECD ve BIS gibi uluslararası organizasyonlar tarafından üretilen bilgilere başvurulabilir. Analiz sürecinde bankalar, ülkeler için skor veya derece üreten karmaşık yapıdaki sistemleri kullanabilir. Bu tarz sistemlerin kullanımı yararlı olmakla birlikte sistemlere gereğinden fazla güven duyulmaması önemlidir. Nitekim ekonomik veriler ve rasyolar (örneğin bir ülkenin dış borç stoku), geçmiş performanslara dayalı olmaları ve ayrıca gerçeği her zaman yansıtmamaları dolayısıyla gelecek zamanlı olguların tahmininde sınırlı bir imkân sunmaktadır. Buna göre bir analist risk alınan ülkeye yönelik tahmin yaparken; ülkenin dış borç stokunu, borçlarını döndürebilme imkânını, resmi rezervlerini, ödemeler dengesini, ticaret hacminin yapısını, döviz kurlarını, enflasyonu vb. faktörleri değerlendirmeli, ancak mümkün olduğu ölçüde yerel koşullara ilişkin direkt bilgileri (örneğin, yerel hükümetin ekonomik-politik duruşu, yürütülen politikaların istikrara imkân verip vermediği) dikkate almalıdır.
22. Bankalar; yapısı, büyüklüğü, sistemik önemi ve özellikle de uluslararası faaliyet hacmiyle orantılı olarak yüksek risk alınan ülkelere yönelik farklı stratejiler geliştirmeli ve güvenilir bilgi kaynakları üzerinden analiz yapma imkânına sahip olmalıdır.
23. Bankalar, ülke riskinin yönetiminde banka dışı analizlerden de yararlanabilir. Ancak değerlendirme sürecinin bütünüyle banka dışı analizlere dayandırılması doğru olmayıp her bir bankanın maruz kaldığı ülke riskini içsel olarak da yeterli düzeyde analiz edebilmesi beklenmektedir.
24. Bankalar, risk alınan ülkelerin hükümet düzeyindeki strateji-politika değişikliklerinin etkilerini dikkate alır. Bu husus, bir ülkedeki belirli bir sektör veya bölge üzerinde önemli oranda kredi riski alınması durumunda büyük önem arz etmektedir. Örneğin; yerel hükümetin bahse konu sektör veya bölge üzerindeki teşvikini kaldıracağını veya azaltacağını açıklaması, borçluların kredi geri ödemelerini olumsuz etkileyecektir.
25. İstikrarsızlık yaşanan veya kriz beklenen dönemlerde banka uygun aksiyonlar geliştirmelidir. Bu kapsamda örneğin analiz sıklığının ve/veya kapsamının artırılması gerekli görülebilir.
26. Bankalarca uluslararası kredileme ve yatırım faaliyetlerinden dolayı maruz kalınabilecek ülke ve transfer risklerindeki gelişmeler değerlendirilir, izlenir ve gerekli tedbirler alınır. Bankaların görece önemli ölçüde risk aldıkları ülkeler için oluşturulan dosyalarda asgari olarak aşağıdaki belge ve bilgilerin mevcut olması gerekir.
 - Ülkelerin ekonomik, politik ve sosyal unsurlarına ilişkin analizler,
 - Ülkelerin mevcut durumlarına ilişkin hazırlanan raporlar,
 - Ülkeye yapılan ziyaretler sonucunda hazırlanan raporlar,
 - Ekonomik araştırma veya piyasalarda kabul görmüş derecelendirme şirketleri tarafından ülke hakkında hazırlanan raporlar,
 - Yayınlanan veri ve analizler,
 - Ülke hakkında onaylanan limitler ve limitlere tanınan istisnalar.

ALTINCI KISIM

Riskin Ölçümü

İlke 4. Bankalar, uluslararası faaliyetlerinin büyüklüğüne ve karmaşıklığına uygun olarak ülke riskinin ölçümüne yönelik sistem tesis eder.

27. Risk ölçüm sisteminin bütün önemli risk faktörlerini kapsaması ve riskin farklı tiplerinin yeterince detaylı bir şekilde analizine imkân sağlayıcı olması gerekir. Ülke riskini etkileyen faktörlerden başlıcaları **Ek**'te verilmiştir. Bu hususlar göz önünde bulundurularak aşağıdaki unsurların bir ölçüm sisteminde mevcut olması sağlanır.
28. Ülke riskinin ölçümünde iki farklı yöntem bulunur: Bunlardan ilki, sadece borç alan tarafın ülkesine göre hesaplama yapılması ve diğeri ise ülkeler arasında farklı türden risk transferlerinin de dikkate alınması suretiyle hesaplama yapılması şeklindedir. İkinci yöntemin kullanımı özellikle, kredilerin borçlunun ülkesi dışındaki bir ülkede mukim kişi/kuruluşlarca garanti edilmesi veya teminatların başka bir ülkede bulunması gibi durumlarda fayda sağlar.
29. Ülke riski öngörülen bir durumdan kaynaklanabileceği gibi birden fazla öngörülme durumunun oluşmasından dolayı da ortaya çıkabilir. Bu nedenle ülke riskini ölçerken ikinci yöntemin tercih edilmesi ve ölçüm sırasında farklı bölgelerden alacaklara ilişkin ilave faktörlerin nasıl dikkate alınacağını da belirlenmiş olması gerekir.
30. Ülke riski yaratan alacak haklarının kalan vadelere göre dağılımının toplu olarak analizi önemlidir. Ayrıca ilave alt dağılımların belirlenmesi ve alacakların farklı açılardan detaylı analiz edilmesi, nitelikli değerlendirme sonuçlarının elde edilmesini sağlar. Örneğin; alacak haklarının bağımsız borçlular, bankalar ve diğerleri şeklinde ayrılması makul bir yaklaşımdır.
31. Ülke riskinin ölçümüne yönelik olarak alacakların döviz cinsine göre toplulaştırılması uygun bir yaklaşım değildir. Zira ülke riski ölçümünde amaç, sözleşme konvertibl bir para birimi üzerinden yapılsa bile, kredi geri ödemelerinin borçlu ülke koşulları dolayısıyla yapılamaması ihtimalinin değerlendirilmesidir.
32. Bankalar, ülke riski hesaplamalarında yalnızca mevcut alacak haklarını değil hukuken yükümlülük altına girdikleri fon kullandırımına yönelik her türlü taahhüt işlemi de hesaplamanın kapsamına dâhil eder.

İlke 5. Bankalar, ülke riskinin analizine yönelik stres testleri uygular. Bununla birlikte bankaların görece önemli ölçüde risk aldıkları ülkeler için bahse konu ülkeye özgü stres testleri uygulanır.

33. Uygulanan testler olumsuz gelişmelerin ülke riskine maruz portföy üzerindeki etkisini yeterli ölçüde değerlendirmeye imkan vermelidir. Bu nedenle kullanılan varsayımların gerçekçi ve yeterli şiddet düzeyinde olması önemlidir. Diğer taraftan, ülkeler arasındaki bulaşma riskinin belirlenmesi ve dikkate alınabilmesi amacıyla testlerin korelasyon etkilerini de içermesi beklenmektedir.
34. Bankalar periyodik kredi incelemeleri kapsamında, borçlu ülkeler bazında muhtemel olağandışı gelişmeleri tanımlamalı ve ihtiyaç halinde alacağı gerekli aksiyonları içeren stratejilerini belirlemelidir.
35. Ülke riski kapsamında yapılacak stres testleri "Bankaların Sermaye ve Likidite Planlamasında Kullanacakları Stres Testlerine İlişkin Rehber"de yer alan genel prensiplere uygun şekilde gerçekleştirilir.

YEDİNCİ KISIM

Riskin İzlenmesi ve Kontrolü

İlke 6. Bankalar, içsel risk yönetimi politikaları ile uyumlu biçimde ülke riski limitleri belirler ve bu limitleri uygular. Bankalar, ülke riskini izleyen ve raporlayan bir bilgi sistemine, risk yönetimi sistemine ve kontrol sistemine sahip olmalıdır. Tesis edilen bilgi sistemlerinin, ülke limitlerini güncel olarak izlemeye imkân verip vermediği ve gerekli durumlarda uygun tedbirlerin alınmasını sağlayıp sağlamadığı düzenli olarak gözden geçirilir.

36. Bankalar, ülkeler bazında maruz kaldıkları riskin yapısını değerlendirdikten ve alınan risklerin düzeyini ölçtüktan sonra buna dayalı olarak her bir ülke için alınabilecek risk düzeyine ilişkin limitler tesis etmelidir. Limit belirleme sürecinde, borçlu ülkenin ekonomik gücü ve istikrarına ilaveten bankanın yapısı, büyüklüğü ve mevcut portföy dağılımı da dikkate alınır.
37. Ülke riskinin kontrolüne yönelik bir sistem, asgari olarak ülke limitlerinin tesisi ve izlenmesine dayalıdır. Bu kapsamda bütün bankalar risk aldıkları ülkeler için limit tesisine, bu limitlerin sürdürülmesine ve gözden geçirilmesine imkân sağlayan bir bilgi sistemine sahip olmalıdır. Tesis edilen limitler, pazarlama amacından ziyade ihtiyat prensibine göre dizayn edilmelidir. Bu nedenle, uygulamadan gerekli faydanın elde edilmesi için limit tesis eden birim ile pazarlamadan sorumlu birim birbirinden net bir şekilde ayrıştırılmalı ve limit aşımına izin verebilen istisnai durumlar/kurallar/uygulamalar açıkça kayıt altına alınmalıdır.
38. Limitlerin banka içi resmi bir süreç işletilerek Yönetim Kurulu tarafından onaylanması ve bu sayede ilgili tüm karar süreçlerinde dikkate alınması sağlanır. Tesis edilen limitler bankanın sermayesi ile ilişkilendirilmelidir.
39. Bankalar, tesis edilen ülke riski limitlerinin izlenmesine yönelik bir süreç oluşturur. Bu süreç ile aşımın raporlanması ve politika metninde belirtildiği şekilde düzeltilmesi sağlanır.
40. Bankalar, yüksek risk aldığı ülkelere gerekli durumlarda ziyaretler gerçekleştirebilir. Bu kapsamda bankalar resmi kuruluşlarla irtibata geçebilir.
41. Üst yönetime sunulan raporlamalarda yeterli detay bilgiye yer verilerek olağandışı durumlara yönelik ivedi aksiyon alınması sağlanır.
42. Ülke riskine yönelik tesis edilen limitler alt limitlerle de desteklenir. Bu kapsamda, belirli bir kredi türü, borçlu kuruluş veya vade gibi unsurlar bazında da limit tesis edilebilir. Alt limitler şu unsurlara göre belirlenebilir: Vade, borçlu türleri (finansal kuruluş, kamu, kurumsal şirket vs.), ürün türü (ticaretin finansmanı, proje kredileri, türevler, bilanço dışı riskler vs.), teminatlı-teminatsız riskler, borçlunun faaliyet gösterdiği sektör veya bölge.
43. Limitler bir kez tahsis edildikten sonra limitlere bağlı kalınması amacıyla gerekli tedbirler alınmalıdır. Örneğin limit aşımına; üst yönetimin onayı olmadan izin verilmemesi ve bu iznin de pazarlama stratejisi veya yüksek gelir hedefi gibi unsurlara dayalı olarak verilmemesi, istisnai uygulamalarda dikkate alınması gereken temel kriterlerden bazılarıdır.
44. Oluşturulan banka prosedürleri, değişen koşullara uyum sağlanması amacıyla limitlerin düzenli olarak gözden geçirilmesine ve gerektiği takdirde düşürülmesine veya yükseltilmesine imkân vermelidir. Bu amaçla alınan aksiyonların, ihtiyatlı ve yapılan analizlerin sonuçlarına dayalı olması beklenmektedir.
45. Bankalar, ülke riskini izleyen ve raporlayan bir bilgi sistemini, risk yönetimi sistemini ve kontrol sistemini oluşturur. Tesis edilen bilgi sistemlerinin, ülke limitlerini eşanlı olarak izlemeye imkân verip vermediği ve gerekli durumlarda uygun tedbirlerin alınmasını sağlayıp sağlamadığı düzenli olarak gözden geçirilir.
46. Bankaların ülke riski yönetimi için belirlenmiş uygun politika ve süreçlere ve ülke riskiyle ilintili yoğunlaşma riskinin yönetimi amacıyla uygun kontrollere sahip olması gereklidir. Bu gereklilik sınır ötesi faaliyetlerin büyüklüğüne ve karmaşıklığına uygun olarak yerine getirilir.

47. Kredi pazarlama, kredi tahsis, iç kontrol vb. bölümler bünyesinde görev yapan personelin tesis edilen limitler konusunda yeterli farkındalık düzeyine sahip olmaları sağlanmalıdır.
48. Ülke riskine ilişkin politika ve prosedürlerin ilgili banka personeline duyurulması amacıyla banka bilgi işlem sisteminde gerekli yazılım altyapısı kurulmalı ve sürekli olarak ilgili personelin kullanımına açık tutulmalıdır.

EK - ÜLKE RİSKİNİ ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Makroekonomik faktörler

Ekonominin büyüklüğü ve ülkenin dış borç yapısı:

- Ülkenin kısa vadeli borç seviyesi ve potansiyel bir likidite krizinin ülkedeki borçluların borç ödeme kapasitesine olan etkisi.
- Dış borcun ne kadarının hükümet tarafından borçlanılmış olduğu ve hükümetin vergiler ve diğer kaynaklardan yeterli gelir üretme kapasitesinin olup olmadığı.
- Ülke ekonomisindeki büyümenin dışa bağımlılık düzeyi (ihracata dayalı büyüme, ithalata dayalı büyüme, ulusal tasarruf açığı vb.).

Ülkenin ödemeler bilançosunun yapısı:

- Forward pozisyonlar da dahil olmak üzere (özellikle ülkede sabit döviz kuru uygulanması durumunda) merkez bankasının döviz rezervlerinin düzeyi.
- İthalatın uluslararası rezervlerle karşılanma kapasitesi.
- Emtia ihracatının ülke ekonomisi açısından önemi, fiyat sabitleme mekanizmalarının varlığı, ihracat pazarlarında veya ihraç malının fiyatındaki negatif gelişmelerin ülke ekonomisini etkileme kapasitesi.
- Döviz kurlarında ani hareketlerin gerçekleşme ihtimali ve kurların ülkenin ithalat ve ihracat kalemlerine olan görece fiyat etki düzeyi.
- Ülkenin uluslararası finansal piyasalara erişimi ve piyasa likiditesinin azalması durumunda maruz kalabileceği riskler.
- Ülkenin, ülkeye dışarıdan fon sağlayan özel sektör kuruluşlarıyla ilişkisi (Yabancı bankaların kredi taahhütleri ve ilave kredi vermede takındıkları tutum da dâhil olmak üzere).
- Ülkenin, IMF gibi çok taraflı uluslararası kredi sağlayıcıları nezdindeki itibarı ve bu kuruluşlarca uygulanacak programlardan faydalanabilmek için gerekli şartları taşıyıp taşımadığı.
- Yabancı yatırımların seyri ve ülkenin gelecekte yabancı yatırım çekme kapasitesi.
- Özelleştirilme adına var olan fırsatlar.

Makroekonomik diğer faktörler:

- Ülke ekonomisinin, diğer ülkelerde yaşanacak sorunlardan etkilenme düzeyi (bulaşma etkisi).
- Banka denetim ve gözetim sisteminin yeterliliği de dahil olmak üzere, ülkedeki bankacılık sisteminin durumu ve büyüklüğü ile bankacılık sisteminden kaynaklanabilecek potansiyel yükümlülükler (örneğin mevduat garantisi ödemeleri).
- Devletin desteklediği veya sübvansiyon sağladığı kredi işlemlerinin bankacılık sektörüne veya diğer sektörlerle olan etkisi.
- Ülkede fiyat balonlarının oluşması veya yüksek kaldıraçlı işlemlerin varlığı.

Sosyal, Siyasi ve Hukuki Ortam

- Ülkenin doğal ve beşeri kaynak potansiyeli.
- Hükümetin bütçe sorunları ya da ekonomik sorunları anlama, tanıma ve uygun düzeltici aksiyon alma kapasitesi.

- Siyasi veya bölgesel ayrımcılıkların veya silahlı çatışmaların hükümeti olumsuz etkileme potansiyeli.
- Hükümetin uyguladığı fiyat, faiz oranı veya döviz kontrollerine ilişkin seyir.
- Ülke hukuk sisteminin yabancı kredi sağlayıcıları ve yatırımcıların çıkarlarını koruyabilme kapasitesi.
- Ülkede uygulanan muhasebe standartları ve finansal bilgilerin güvenilirliği ve şeffaflığı.
- Ülkedeki hukuk sistemi ve hükümet politikalarının, elektronik işlemlerde tarafları koruyabilme kapasitesi ve teknolojinin gelişmesini ve kullanımını teşvik etme düzeyi.
- Hükümet politikalarının bankaların ülke risklerini etkin şekilde yönetmesini destekleme ve teşvik etme düzeyi.
- Ülkenin uluslararası hukuk ve ticaret standartlarına bağlılık düzeyi.
- Ülkede uygulanan muhasebe standartları ve finansal bilgilerin güvenilirliği, şeffaflığı ve anlaşılabilirliği.

Bankalara Özgü Faktörler

- Bankanın iş stratejisi ve ilgili ülkedeki risklerinin yönetilmesine ilişkin planları.
- Risklerin ne kadarının nakdi ne kadarının gayrinakdi kredilerden oluştuğu, türleri, vade dağılımı, teminatın varlığı, teminat kalitesi, risklerin alım-satım amaçlı olup olmadığı ve diğer ayırt edici özellikleri.
- Kredi sağlanan spesifik sektörlerin ülke ekonomisi içindeki yeri.
- Bir ülkedeki siyasi ya da ekonomik gelişmelerin bankanın ülkede faaliyet göstermeyi planladığı alanlara etkisi (Örneğin, işsizlik oranı veya icra iflas sistemindeki değişiklikler bazı faaliyetleri diğerlerinden daha fazla etkileyebilir.).
- Sermaye piyasalarında işlem yapan bir bankanın piyasalardaki fiyat hareketlerine olan duyarlılığı (Yabancı bir ülkede yer alan borçlunun temerrüt olasılığı, alacak miktarının piyasa hareketlerinden ötürü artması neticesinde artabilmektedir. Bu durum özellikle tezgah üstü türev araçlar için geçerlidir.).
- Siyasi ya da ekonomik gelişmelerin bankanın borç verdiği kuruluşları etkileme düzeyi (Örneğin, gelişmiş ülkelere hammadde sağlayan ya da istikrarlı ihracat pazarlarında faaliyet gösteren firmalar ekonomik çalkantılara daha az maruz kalabilmektedir.).
- Bankanın risklerini ilgili ülke veya bölge bazında etkili bir şekilde yönetebilme kabiliyeti.